Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (deveto vijeće)

2. srpnja 2026.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita potrošača – Direktiva 93/13/EEZ – Članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. – Nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima – Učinci utvrđenja nepoštenosti odredbe – Utvrđenje nevaljanosti ugovora – Tužba za povrat koju je podnio prodavatelj robe ili pružatelj usluga – Rok zastare za tužbu prodavatelja robe ili pružatelja usluga – Početak tijeka – Načelo ekvivalentnosti – Načelo djelotvornosti – Načelo pravne sigurnosti – Načelo proporcionalnosti – Pravo na djelotvornu sudsku zaštitu – Stjecanje bez osnove”

U spojenim predmetima C-261/25 [Ścierbek][i] i C-262/25 [Drózdzik][i],

povodom zahtjevâ za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koje je uputio Sąd Okręgowy w Warszawie (Okružni sud u Varšavi, Poljska), odlukama donesenima 7. i 3. travnja 2025., koje je Sud zaprimio 7. travnja 2025., u postupcima

Bank BPH S. A.

protiv

AS,

NS (C-261/25),

i

Raiffeisen Bank International AG

protiv

MZ (C-262/25),

SUD (deveto vijeće),

u sastavu: M. Condinanzi, predsjednik vijeća, R. Frendo (izvjestiteljica) i A. Kornezov, suci,

nezavisni odvjetnik: R. Norkus,

tajnik: A. Calot Escobar,

* Jezik postupka: poljski

[i] Nazivi ovih predmeta su izmišljeni. Oni ne odgovaraju stvarnom imenu nijedne stranke u postupku.

uzimajući u obzir pisani dio postupka,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za Bank BPH S. A., A. Cudna-Wagner, *radca prawny* i B. Miąskiewicz, *adwokat*,

– za Raiffeisen Bank International AG, M. Bakuła, *radca prawny*, i Ł. Hejmej, *adwokat*,

– za osobe AS i NS, M. Korpalski, *radca prawny*,

– za osobu MZ, W. Budzewski i M. Chęcińska, *adwokaci*,

– za poljsku vladu, B. Majczyna i D. Lutostańska, u svojstvu agenata,

– za Europsku komisiju, M. Brauhoff i P. Kienapfel, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjevi za prethodnu odluku odnose se na tumačenje članka 6. stavka 1. i članka 7. stavka 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24. i ispravci SL 2024./90009, L i SL 2024./90093, L), članka 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja), načelâ djelotvornosti, ekvivalentnosti, proporcionalnosti, pravne sigurnosti i prava na pristup sudu.

2 Zahtjevi su upućeni u okviru sporova između banaka i potrošača, odnosno, u predmetu C-261/25 između društva Bank BPH S. A. te osoba AS i NS, a u predmetu C-262/25 između društva Raiffeisen Bank International AG (u daljnjem tekstu: društvo Raiffeisen Bank) i osobe MZ, u vezi s povratom činidbi koje su te banke neosnovano izvršile tim potrošačima na temelju ugovora o hipotekarnom kreditu koji su proglašeni nevaljanim zbog nepoštenih odredaba koje se u njima nalaze.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 U članku 6. stavku 1. Direktive 93/13 određuje se:

„Države članice utvrđuju da nepoštene odredbe upotrijebljene u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem nisu obvezujuće za potrošača, kako je predviđeno nacionalnim pravom, te da ugovor i dalje obvezuje stranke na temelju tih odredaba ako može i dalje važiti bez tih nepoštenih odredaba.”

4 Člankom 7. stavkom 1. te direktive propisuje se:

„U interesu potrošača i tržišnih konkurenata države članice osiguravaju da postoje primjerena i djelotvorna sredstva za sprečavanje stalnog korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koji prodavatelji robe i pružatelji usluga sklapaju s potrošačima.”

Poljsko pravo

Građanski zakonik

5 U skladu s člankom 118. ustawa – Kodeks cywilny (Zakon o građanskom zakoniku) od 23. travnja 1964. (Dz. U. iz 1964., br. 16, poz. 93.), u verziji koja se primjenjuje u glavnim postupcima (u daljnjem tekstu: Građanski zakonik):

„Ako posebnom odredbom nije drukčije određeno, rok zastare iznosi šest godina, a za tražbine koje proizlaze iz periodičnih plaćanja i tražbine povezane s obavljanjem gospodarske djelatnosti tri godine. Međutim, rok zastare istječe posljednjeg dana kalendarske godine, osim ako je rok zastare kraći od dvije godine.”

6 Člankom 405. Građanskog zakonika određuje se:

„Svaka osoba koja je bez pravne osnove stekla imovinsku korist na štetu druge osobe dužna ju je vratiti u naravi, a ako to nije moguće, nadoknaditi njezinu vrijednost.”

7 Člankom 410. stavcima 1. i 2. tog zakonika propisuje se:

„1. Odredbe prethodnih članaka osobito se primjenjuju u slučaju neosnovane činidbe.

2. Činidba je neosnovana ako je osoba koja ju je ispunila uopće nije bila dužna ispuniti ili je nije bila dužna ispuniti osobi kojoj je ispunjena, odnosno ako je osnova činidbe nestala ili nije postignuta svrha činidbe, odnosno ako je pravni akt na temelju kojeg se činidba duguje ništav i nije postao valjan nakon što je činidba ispunjena.”

Zakonik o građanskom postupku

8 Člankom 203. stavkom 4. ustawa Kodeks postępowania cywilnego (Zakon o zakoniku o građanskom postupku), od 17. studenoga 1964. (Dz. U. iz 1964., br. 43, poz. 296.), u verziji koja se primjenjuje u glavnim postupcima (u daljnjem tekstu: Zakonik o građanskom postupku) propisuje se:

„Sud može proglasiti nedopuštenim povlačenje tužbe, odustanak od zahtjeva ili njegovo ograničavanje samo ako okolnosti slučaja upućuju na to da su takve radnje protivne zakonu ili načelima društvenog suživota odnosno da im je cilj zaobilaženje zakona.”

Glavni postupci i prethodna pitanja

Predmet C-261/25

9 Osobe AS i NS sklopile su 12. svibnja 2008. s društvom GE Money Bank S. A., pravnim prednikom društva Bank BPH, ugovor o hipotekarnom kreditu u trajanju od 360 mjeseci, izraženom u švicarskim francima (CHF), na temelju kojeg su primile iznos od 460 000 poljskih zlota (PLN) (oko 109 000 eura).

10 Dana 27. kolovoza 2019. osobe AS i NS poslale su društvu Bank BPH prigovor u kojem su tvrdile da su određene ugovorne odredbe nepoštene. One su u tom pogledu navele da je tekst tih odredaba istovjetan tekstu odredaba upisanih u upisnik nedopuštenih odredaba koji vodi Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (predsjednik Ureda za tržišno natjecanje i zaštitu potrošača, Poljska) (u daljnjem tekstu: registar nedopuštenih odredaba).

11 Osobe AS i NS podnijele su 16. rujna 2019. protiv društva Bank BPH tužbu Sądu Okręgowy w Warszawie (Okružni sud u Varšavi, Poljska) kako bi ishodile proglašenje navedenog ugovora ništavim i povrat iznosa isplaćenih radi ispunjenja tog ugovora, uvećanih za zatezne kamate, a navedeni sud prihvatio je njihove zahtjeve presudom od 30. listopada 2023.

12 Društvo Bank BPH je, pak, 1. prosinca 2022. podnijelo tužbu protiv osoba AS i NS pred Sądom Okręgowy w Warszawie (Okružni sud u Varšavi), odnosno sudom koji je uputio zahtjev, zahtijevajući da im se zbog ništavosti tog ugovora naloži obveza vraćanja iznosa od 460 000 poljskih zlota (oko 109 000 eura), uvećan za zatezne kamate, na ime povrata glavnice kredita koji im je stavljen na raspolaganje.

13 U odgovoru na tužbu društva Bank BPH, osobe AS i NS istaknule su prigovor zastare tražbine na koju se to društvo poziva. One su ustvrdile da trogodišnji rok zastare koji proizlazi iz članka 118. Građanskog zakonika treba računati počevši od 21. svibnja 2008., odnosno datuma na koji su primile pozajmljenu glavnicu na temelju ugovora sklopljenog s tom bankom ili, podredno, od 16. travnja 2014., odnosno datuma na koji su odredbe čiji je tekst istovjetan onima sadržanima u tom ugovoru upisane u upisnik nedopuštenih odredaba.

14 Sud koji je uputio zahtjev navodi da je posljedica ništavosti ugovora koji su osobe AN i NS sklopile s društvom Bank BPH obveza međusobnog povrata između stranaka svih činidbi koje su izvršene na temelju tog ugovora, u skladu s člankom 405. Građanskog zakonika, u vezi s njegovim člankom 410. stavkom 1.

15 Taj sud smatra nedvojbenim postojanje potraživanja koje navodi društvo Bank BPH, koje odgovara iznosu pozajmljene glavnice, uvećanom za zatezne kamate po zakonskoj stopi računajući od opomene.

16 Međutim, navedeni sud ističe da bi trebao odbiti zahtjeve društva Bank BPH, ako bi se smatralo da je njegova tražbina pala u zastaru.

17 Sud koji je uputio zahtjev naglašava da je određivanje trenutka od kojeg počinje teći rok zastare koji se primjenjuje na tražbine prodavatelja robe ili pružatelja usluga stoga odlučujuće za rješavanje spora u glavnom postupku.

18 U tom pogledu taj sud smatra da iz presude od 14. prosinca 2023., Getin Noble Bank (Rok zastare tužbi za povrat) (C-28/22, EU:C:2023:992, t. 69. do 75.), proizlazi da se Direktivi 93/13 protivi to da rok zastare tražbine prodavatelja robe ili pružatelja usluga na temelju povrata neosnovane činidbe koja je izvršena radi ispunjenja ništetnog ugovora počinje teći od datuma na koji presuda kojom se utvrđuje ništavost tog ugovora postane pravomoćna. Iz toga zaključuje da je radi usklađivanja s tom direktivom potrebno utvrditi raniji datum.

19 U tu svrhu navedeni sud ističe tri mogućnosti, odnosno najprije datum na koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluga stavio potrošaču na raspolaganje pozajmljenu glavnicu, zatim datum na koji su u upisnik nedopuštenih odredaba upisane odredbe koje odgovaraju onima iz kojih proizlazi ništavost ugovora sklopljenog između potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluga ili, naposljetku, datum na koji je potrošač prvi put prodavatelju robe ili pružatelju usluga osporavao obvezujuću prirodu jedne ili više odredaba tog ugovora.

20 Kao prvo, što se tiče datuma stavljanja na raspolaganje pozajmljene glavnice, sud koji je uputio zahtjev objašnjava da je točno da se u poljskoj sudskoj praksi koja se odnosi na tražbine povrata neosnovanih činidbi koje su izvršene radi ispunjenja ništetnih ugovora smatra da rok zastare za tužbu kojom se traži povrat stečenog bez osnove u većini slučajeva počinje teći od datuma izvršenja činidbe.

21 Međutim, takvo rješenje nije prikladno u pogledu zahtjeva za povrat neosnovanih činidbi izvršenih na temelju ugovora koji su proglašeni ništavima zbog nepoštenih odredaba. Konkretno, u slučaju ugovora o hipotekarnom kreditu prodavatelj robe ili pružatelj usluga nema razloga sumnjati u njegovu valjanost sve dok zajmoprimac plaća obroke, što može trajati godinama.

22 Usto, nacionalni sud ističe da bi na taj način tražbina prodavatelja robe ili pružatelja usluga mogla zastarjeti čak i prije nego što bi on mogao saznati da ima takvu tražbinu, pa taj sud sumnja u usklađenost prve predviđene mogućnosti s pravom na djelotvornu sudsku zaštitu, zajamčenim člankom 47. Povelje, kao i s načelom proporcionalnosti.

23 Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev navodi da bi se rješenje kojim se kao početak tijeka roka zastare tražbine prodavatelja robe ili pružatelja usluga uzima datum upisa nepoštenih odredaba o kojima je riječ u upisnik nedopuštenih odredaba moglo temeljiti, među ostalim, na presudi od 18. siječnja 2024., Getin Noble Bank i dr. (Nadzor nepoštenih odredbi po službenoj dužnosti) (C-531/22, EU:C:2024:58, t. 78.), iz koje proizlazi da je učinak takvog upisa taj da se te odredbe mogu smatrati nepoštenima u svakom postupku koji uključuje potrošača.

24 Međutim, to uvrštenje ne znači automatski da je ugovor koji sadržava navedene odredbe u cijelosti ništav. Naime, ništavost tog ugovora zbog toga što se on ne može održati na snazi bez tih odredaba trebao bi utvrditi sud.

25 Kao treće, sud koji je uputio zahtjev smatra da je pravično rješenje ono prema kojem se kao početak tijeka roka zastare tražbine prodavatelja robe ili pružatelja usluga uzima datum na koji je potrošač pred njim prvi put osporavao obvezujuću prirodu jedne ili više odredaba ugovora koji su sklopili.

26 U tom pogledu nacionalni sud pojašnjava da to osporavanje, na temelju kojeg počinje teći rok zastare tražbine prodavatelja robe ili pružatelja usluga, ne mora nužno biti u obliku tužbe. Naime, prigovor ili opomena radi plaćanja upućena prodavatelju robe ili pružatelju usluga dovoljna je da ga potakne da provjeri sadržava li ugovor sklopljen s tim potrošačem doista nepoštene odredbe koje mogu dovesti do njegove ništavosti.

27 Od datuma takvog osporavanja prodavatelj robe ili pružatelj usluga imao bi tri godine za analizu ugovornog odnosa i eventualno odlučiti da od potrošača zahtijeva podmirenje svoje tražbine ili da s njim sklopi sporazum o nagodbi kojim se određuje postupanje s uzajamnim tražbinama.

28 Sud koji je uputio zahtjev smatra da je to rješenje u skladu s načelima ekvivalentnosti, proporcionalnosti i pravne sigurnosti te pravom na pristup sudu jer, štiteći prava potrošača, omogućuje prodavatelju robe ili pružatelju usluga da učinkovito ostvari svoja prava.

29 U tim je okolnostima Sąd Okręgowy w Warszawie (Okružni sud u Varšavi) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Treba li članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive [93/13], članak 47. [Povelje] te načela djelotvornosti, ekvivalentnosti, proporcionalnosti, pravne sigurnosti i prava na pristup sudu tumačiti tako da im se protivi to da se u sudskoj praksi nacionalno zakonodavstvo tumači na način da rok zastare tražbine prodavatelja robe ili pružatelja usluga protiv potrošača za povrat činidbi koje su neosnovano izvršene na temelju ugovora koji je postao ništav zbog toga što sadržava nepoštene ugovorne odredbe počinje teći od datuma kada je potrošač u odnosu na banku osporavao obvezujuću prirodu tog ugovora[?]”

Predmet C-262/25

30 Osoba MZ sklopila je 14. prosinca 2006. s društvom EFG Eurobank Ergasis S. A., pravnim prednikom društva Raiffeisen Bank, ugovor o hipotekarnom kreditu u trajanju od 360 mjeseci, izražen u švicarskim francima, na temelju kojeg je primila iznos od 149 369,29 PLN (oko 35 325 eura).

31 Osoba MZ i društvo Raiffeisen Bank podnijeli su 17. studenoga 2020. odnosno 11. prosinca 2023. sudu koji je uputio zahtjev tužbe istovrsne onima iz točaka 11. i 12. ove presude.

32 U odgovoru na tužbu društva Raiffeisen Bank, osoba MZ istaknula je zastaru njegove tražbine zbog razloga koji u biti odgovaraju onima navedenima u točki 13. ove presude.

33 Presudom od 20. lipnja 2024. sud koji je uputio zahtjev, odlučujući o tužbi koju je podnijela osoba MZ, prihvatio je njezine zahtjeve.

34 Pozivajući se, u biti, na iste razloge kao što su oni navedeni u točkama 14. do 28. ove presude, Sąd Okręgowy w Warszawie (Okružni sud u Varšavi) odlučio je prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Treba li članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive [93/13], članak 47. [Povelje] te načela djelotvornosti, ekvivalentnosti, proporcionalnosti, pravne sigurnosti i prava na pristup sudu tumačiti tako da im se protivi to da se u sudskoj praksi nacionalno zakonodavstvo tumači na način da rok zastare tražbine prodavatelja robe ili pružatelja usluga protiv potrošača za povrat

činidbi koje su neosnovano izvršene na temelju ugovora koji je postao ništav zbog toga što sadržava nepoštene ugovorne odredbe počinje teći od datuma kada je potrošač u odnosu na banku osporavao obvezujuću prirodu tog ugovora[?]”

Postupak pred Sudom

35 Odlukom predsjednika Suda od 22. svibnja 2025. predmeti C-259/25 do C-262/25 spojeni su u svrhu pisanog i usmenog dijela postupka te donošenja presude.

36 Nakon povlačenja zahtjeva za prethodnu odluku u predmetima C-259/25 i C-260/25, oni su odvojeni od drugih predmeta i brisani iz upisnika Suda rješenjima predsjednika Suda od 11. kolovoza 2025., Juminek (C-259/25, EU:C:2025:722) i od 3. rujna 2025., Olteski (C-260/25, EU:C:2025:721).

Obustava postupka u predmetu C-262/25

37 Prema ustaljenoj sudskoj praksi, postupak utvrđen člankom 267. UFEU-a instrument je suradnje između Suda i nacionalnih sudova zahvaljujući kojem Sud nacionalnim sudovima daje elemente za tumačenje prava Unije koji su im potrebni za rješavanje sporova koji se pred njima vode (vidjeti rješenje od 26. siječnja 1990., Falciola, C-286/88, EU:C:1990:33, t. 7. i presudu od 29. srpnja 2024., LivaNova, C-713/22, EU:C:2024:642, t. 52. i navedenu sudsku praksu).

38 Budući da iz teksta i strukture članka 267. UFEU-a proizlazi da prethodni postupak pretpostavlja da je pred nacionalnim sudovima stvarno u tijeku spor u okviru kojeg oni trebaju donijeti odluku u kojoj se može uzeti u obzir presuda kojom se odlučuje o prethodnom pitanju, Sud mora obustaviti postupak ako je glavni postupak postao bespredmetan (presuda od 24. studenoga 2022., Banco Cetelem, C-302/21, EU:C:2022:919, t. 32. i navedena sudska praksa).

39 U ovom slučaju, dopisom od 8. prosinca 2025. sud koji je uputio zahtjev obavijestio je Sud da je 29. kolovoza 2025. društvo Raiffeisen Bank povuklo svoju tužbu u postupku povodom kojeg je pokrenut predmet C-262/25, pri čemu je nacionalni sud podnio presliku svojeg rješenja od 13. studenoga 2025. kojim je na temelju članka 203. stavka 4. Zakonika o građanskom postupku to povlačenje smatrao nedopuštenim.

40 U svojem rješenju sud koji je uputio zahtjev smatrao je da je stvarni cilj navedenog povlačenja tužbe bio postići povlačenje zahtjeva za prethodnu odluku koji je u tijeku pred Sudom i da je stoga postupanje društva Raiffeisen Bank bilo protivno načelima društvenog suživota i predstavljalo zaobilaženje zakona.

41 Nastavno na zahtjev Suda za dostavu informacija, sud koji je uputio zahtjev dopisom podnesenim tajništvu Suda 2. siječnja 2026. dostavio je tekst članka 203. stavka 4. Zakonika o građanskom postupku te je pojasnio da se protiv njegova rješenja od 13. studenoga 2025. ne može podnijeti nikakav pravni lijek te je ono stoga pravomoćno.

42 Stoga iz spisa kojim Sud raspolaže proizlazi da glavni postupak nije postao bespredmetan.

43 U tim okolnostima valja odlučiti o zahtjevu za prethodnu odluku iz kojeg proizlazi ovaj predmet.

Dopuštenost

44 Kao prvo, društvo Bank BPH tvrdi da odgovor na postavljeno pitanje nije nužan za rješavanje spora u glavnom postupku iz kojeg proizlazi predmet C-261/25, tako da je to pitanje hipotetske naravi. Naime, društvo Bank BPH smatra da rješenje tog spora pretpostavlja da sud koji je uputio zahtjev poštuje nacionalnu sudsku praksu koja primjenjuje takozvanu teoriju „o dvama zahtjevima”, na temelju koje, u slučaju nevaljanosti ugovora o hipotekarnom kreditu, potrošač u biti može zahtijevati povrat svih izvršenih činidbi, a prodavatelj robe ili pružatelj usluga može zahtijevati povrat cjelokupne pozajmljene glavnice. Međutim, u presudi od 19. lipnja 2025., Lubreczlik (C-396/24, EU:C:2025:460), Sud je doveo u pitanje tu nacionalnu sudsku praksu navodeći da uplate koja izvrši potrošač treba uračunati u iznos glavnice koju mu je pozajmio prodavatelj robe ili pružatelj usluga.

45 Društvo Bank BPH pojašnjava da uplate koje su izvršile osobe AS i NS odgovaraju iznosu koji premašuje pozajmljenu glavnicu, tako da ako se ne bi mogla primijeniti nacionalna sudska praksa navedena u prethodnoj točki, to društvo ne bi imalo tražbinu koju bi moglo istaknuti protiv tražbine koju u većem iznosu imaju osobe AS i NS prema njemu.

46 U tom pogledu valja podsjetiti na to da je u okviru suradnje između Suda i nacionalnih sudova uspostavljene u članku 267. UFEU-a isključivo na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da, uvažavajući posebnosti predmeta, ocijeni nužnost prethodne odluke za donošenje svoje presude i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu. Posljedično, s obzirom na to da se postavljena pitanja odnose na tumačenje prava Unije, Sud je u načelu dužan odlučiti (vidjeti presude od 29. studenoga 1978., Redmond, 83/78, EU:C:1978:214, t. 25. i od 11. prosinca 2025., Kuszycka, C-767/24, EU:C:2025:962, t. 33.).

47 Iz navedenog proizlazi da pitanja koja se odnose na pravo Unije uživaju presumpciju relevantnosti. Sud može odbiti zahtjev za prethodnu odluku koji je podnio nacionalni sud samo ako je očito da tumačenje prava Unije koje se traži nema nikakve veze sa stvarnošću ili predmetom glavnog spora, ako je problem hipotetske naravi ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima nužnima da na koristan način odgovori na pitanja koja su mu postavljena (vidjeti presude od 7. rujna 1999., Beck i Bergdorf, C-355/97, EU:C:1999:391, t. 22. i od 11. prosinca 2025., Kuszycka, C-767/24, EU:C:2025:962, t. 34.).

48 U ovom slučaju, s jedne strane, nesporno je da se postavljeno pitanje odnosi na tumačenje odredaba i načela prava Unije, tako da se na njega primjenjuje ta presumpcija relevantnosti.

49 S druge strane, u presudi od 19. lipnja 2025., Lubreczlik (C-396/24, EU:C:2025:460, t. 44.), Sud je presudio da članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalna sudska praksa prema kojoj, kada odredba ugovora o kreditu, koja se smatra nepoštenom, dovede do nevaljanosti tog ugovora, prodavatelj robe ili pružatelj usluga ima pravo od potrošača zahtijevati povrat ukupnog nominalnog iznosa dobivenog kredita, neovisno o iznosu otplata koje je potrošač izvršio na temelju tog ugovora i neovisno o preostalom iznosu koji se duguje.

50 Međutim, kao što to proizlazi iz točke 11. ove presude, sud koji je uputio zahtjev prihvatio je presudom od 30. listopada 2023., koja je stoga donesena prije presude od 19. lipnja 2025., Lubreczlik (C-396/24, EU:C:2025:460), zahtjeve koje su mu podnijele osobe AS i NS tužbom koja se razlikuje od one koju je podnijelo društvo Bank BPH i koja je dovela do zahtjeva za prethodnu

odluku u predmetu C-261/25. Tim je potrošačima stoga priznato pravo na povrat svih činidbi izvršenih na temelju ugovora o kreditu koji je proglašen nevaljanim, a da pritom nisu bili obvezni vratiti pozajmljenu glavnicu.

51 Stoga nije očito da je pitanje postavljeno u tom predmetu hipotetsko jer bi tražbina društva Bank BPH, koja odgovara tom kapitalu, prestala postojati nakon presude suda koji je uputio zahtjev navedene u prethodnoj točki ove presude.

52 Kao drugo, u predmetu C-262/25 društvo Raiffeisen Bank tvrdi da je postavljeno pitanje nedopušteno jer je ocjena učinaka nevaljanosti ugovora koji sadržava nepoštene odredbe, uključujući ocjenu početka tijeka roka zastare za tužbu prodavatelja robe ili pružatelja usluga radi povrata, obuhvaćena nacionalnim pravom, a ne Direktivom 93/13.

53 U tom pogledu, s jedne strane, kao što je to navedeno u točki 48. ove presude, postavljeno pitanje, koje se odnosi na tumačenje prava Unije, uživa presumpciju relevantnosti.

54 S druge strane, kada, kao u ovom slučaju, nije očito da tumačenje akta prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora u glavnom postupku, prigovor neprimjenjivosti tog akta na glavni predmet ulazi u meritum pitanja (presude od 21. prosinca 2023., BMW Bank i dr., C-38/21, C-47/21 i C-232/21, EU:C:2023:1014, t. 114. i od 11. prosinca 2025., Kuszycka, C-767/24, EU:C:2025:962, t. 39.).

55 Stoga je postavljeno pitanje dopušteno i u predmetu C-261/25 i u predmetu C-262/15.

Meritum

56 U tim pitanjima sud koji je uputio zahtjev upućuje, među ostalim, i na članak 47. Povelje i na pravo na sud.

57 Međutim, Sud je već imao priliku pojasniti da se načelo djelotvorne sudske zaštite iz tog članka 47. sastoji od različitih elemenata koji uključuju, među ostalim, pravo na pristup sudovima (vidjeti u tom smislu presudu od 30. lipnja 2016., Toma i Biroul Executorului Judecătoresc Horaниu-Vasile Cruduleci, C-205/15, EU:C:2016:499, t. 42. i navedenu sudsku praksu).

58 Stoga, valja smatrati da svojim istovjetnim pitanjima sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13, u vezi s pravom na djelotvornu sudsku zaštitu, zajamčenim člankom 47. Povelje, kao i načelima djelotvornosti, ekvivalentnosti, proporcionalnosti i pravne sigurnosti, tumačiti na način da im se protivi to da se u sudskoj praksi nacionalno zakonodavstvo tumači na način da rok za zastaru tražbine prodavatelja robe ili pružatelja usluga protiv potrošača za povrat činidbi koje su neosnovano izvršene radi ispunjenja ugovora koji je proglašen nevaljanim zbog nepoštenih odredaba koje sadržava, počinje teći od datuma na koji je potrošač prvi put prodavatelju robe ili pružatelju usluga osporavao obvezujuću prirodu tih odredaba i ugovora koji ih sadržava.

59 Prema ustaljenoj sudskoj praksi, na temelju članka 6. stavka 1. i članka 7. stavka 1. Direktive 93/13, za ugovornu odredbu koja je proglašena nepoštenom u načelu treba smatrati da nikada nije postojala, tako da ona ne može proizvoditi učinke u odnosu na potrošača. Prema tome, sudsko utvrđenje nepoštenosti takve odredbe u načelu mora imati za posljedicu ponovno uspostavljanje pravne i činjenične situacije u kojoj bi potrošač bio da ta nepoštena odredba nije postojala, među

ostalim, uspostavljanjem prava na povrat koristi koje je prodavatelj robe ili pružatelj usluga na temelju navedene nepoštene odredbe neosnovano stekao na potrošačevu štetu. Isto vrijedi i kada nepoštenost jedne ili više odredaba ugovora sklopljenog između potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluga ne dovodi samo do ništavosti tih odredaba nego i do nevaljanosti tog ugovora u cijelosti (presuda od 16. travnja 2026., Jangielak, C-752/24, EU:C:2026:307, t. 32. i navedena sudska praksa).

60 Taj cilj ponovnog uspostavljanja pravne i činjenične situacije u kojoj bi potrošač bio da nepoštena odredba ili više njih nisu postojale mora se postići uz poštovanje načela proporcionalnosti, koje predstavlja opće načelo prava Unije kojim se zahtijeva da nacionalni propis kojim se provodi to pravo ne prekoračuje ono što je nužno za postizanje zadanog cilja (presuda od 16. travnja 2026., Jangielak, C-752/24, EU:C:2026:307, t. 33. i navedena sudska praksa).

61 Međutim, to bi načelo proporcionalnosti bilo povrijeđeno ako bi povrat u prijašnje stanje trebalo isključiti kad je riječ o prodavatelju robe ili pružatelju usluga. Stoga obveza povrata, nakon proglašenja nevaljanosti ugovora o kreditu koji sadržava nepoštene odredbe, treba biti uzajamna, pri čemu banka, međutim, ne može od potrošača zahtijevati iznos koji premašuje povrat glavnice isplaćene na ime ispunjenja tog ugovora i koji premašuje plaćanje zateznih kamata po zakonskoj stopi od datuma poziva na plaćanje (presuda od 16. travnja 2026., Jangielak, C-752/24, EU:C:2026:307, t. 34. i navedena sudska praksa).

62 Osim toga, restitucijski učinak koji je povezan s proglašenjem nevaljanosti ugovora o kreditu koji sadržava nepoštene odredbe, koji također opravdava zahtjev bankarske institucije za povrat, osigurava da zaštita prava zajamčenih pravnim poretkom Unije ne dovede do potrošačeva stjecanja bez osnove (presuda od 16. travnja 2026., Jangielak, C-752/24, EU:C:2026:307, t. 35. i navedena sudska praksa).

63 Valja dodati da takav restitucijski zahtjev prodavatelja robe ili pružatelja usluga omogućuje osiguranje poštovanja načela jednakosti oružja. Naime, prema ustaljenoj sudskoj praksi, to načelo, koje proizlazi iz samog pojma poštenog suđenja, zajamčeno osobito člankom 47. Povelje, i čiji je cilj osigurati ravnotežu između stranaka u postupku, podrazumijeva obvezu da se svakoj stranci pruži razumna mogućnost da iznese svoj slučaj u uvjetima koji je ne stavljaju u znatno slabiji položaj u odnosu na protivnu stranu (presude od 28. srpnja 2016., Ordre des barreaux francophones et germanophone i dr., C-543/14, EU:C:2016:605, t. 40. i od 12. srpnja 2022., Nord Stream 2/Parlament i Vijeće, C-348/20 P, EU:C:2022:548, t. 128.).

64 Stoga, budući da potrošač, zbog činjenice da je ugovor koji je sklopio s prodavateljem robe ili pružateljem usluga proglašen nevaljanim zbog postojanja nepoštenih odredaba, može zahtijevati povrat činidbi koje je izvršio na temelju tog ugovora, taj prodavatelj robe ili pružatelj usluga mora pak imati pravo zahtijevati povrat pozajmljene glavnice, za koju, međutim, nema pravo primiti naknadu (vidjeti u tom smislu presudu od 15. lipnja 2023., Bank M. (Posljedice poništenja ugovora), C-520/21, EU:C:2023:478, t. 78.).

65 Stoga, podnošenje takvog zahtjeva prodavatelja robe ili pružatelja usluga, uključujući u okviru postupka različitog od onog koji je pokrenuo potrošač, ne samo da u načelu ne ugrožava ostvarivanje potrošačkog prava na povrat koristi koje je taj prodavatelj robe ili pružatelj usluga neosnovano stekao na temelju nepoštenih odredaba nego također pridonosi ponovnoj uspostavi pravne i činjenične situacije u kojoj bi se taj potrošač nalazio da te odredbe nisu postojale (vidjeti u tom smislu presudu od 16. travnja 2026., Jangielak, C-752/24, EU:C:2026:307, t. 36. i 37.).

66 Kad je riječ o roku zastare koji se primjenjuje na tražbinu prodavatelja robe ili pružatelja usluga radi povrata, valja podsjetiti na to da su, u nedostatku posebnih propisa Unije u tom području, pravila provedbe zaštite potrošača koja je predviđena Direktivom 93/13, u vezi s načelima proporcionalnosti, zabrane stjecanja bez osnove i jednakosti oružja, obuhvaćena unutarnjim pravnim poretkom država članica na temelju načela njihove postupovne autonomije. Međutim, ta pravila ne smiju biti manje povoljna od onih kojima se uređuju slične unutarnje situacije (načelo ekvivalentnosti), niti smiju biti oblikovana tako da je u praksi nemoguće ili pretjerano otežano ostvarivati prava dodijeljena pravnim poretkom Unije (načelo djelotvornosti) (vidjeti u tom smislu presudu od 16. travnja 2026., Jangielak, C-752/24, EU:C:2026:307, t. 40. i navedenu sudsku praksu).

67 S jedne strane, što se tiče načela ekvivalentnosti, dovoljno je istaknuti da se nijednim elementom spisa kojim Sud raspolaže ne može dovesti u sumnju usklađenost nacionalnih pravila kojima se uređuju rokovi zastare o kojima je riječ u glavnom postupku s tim načelom.

68 S druge strane, što se tiče načela djelotvornosti, prvo, iz zahtjevâ za prethodnu odluku proizlazi da se u poljskoj sudskoj praksi u vezi sa tražbinama za povrat neosnovanih činidbi koje su izvršene radi ispunjenja ništetnih ugovora u većini slučajeva smatra da zastarni rok za tužbu kojom se traži povrat stečenog bez osnove počinje teći od datuma kada je činidba izvršena. Stoga, u slučaju primjene te poljske sudske prakse, rok zastare tražbine prodavatelja robe ili pružatelja usluga, koja odgovara glavnici pozajmljenoj potrošaču u okviru ispunjenja ugovora koji je proglašen ništavim zbog postojanja nepoštenih odredaba, počeo bi teći na datum kada je taj kapital stavljen na raspolaganje tom potrošaču.

69 Međutim, u tom pogledu valja podsjetiti na to da se, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, sustav zaštite potrošača predviđen Direktivom 93/13 ne primjenjuje ako se potrošač tomu protivi. Stoga potrošač može, nakon što ga je na to upozorio nacionalni sud, ne isticati nepoštenost i neobvezatnost odredbe, čime slobodno i informirano pristaje na odredbu o kojoj je riječ i time izbjegava proglašenje nevaljanosti ugovora (presude od 16. ožujka 2023., M. B. i dr. (Učinci poništenja ugovora), C-6/22, EU:C:2023:216, t. 38. i od 11. prosinca 2025., Kuszycka, C-767/24, EU:C:2025:962, t. 53.).

70 Slijedom toga, sve dok potrošač nije izrazio svoju volju da se taj ugovor proglasi nevaljanim, isključeno je da prodavatelj robe ili pružatelj usluga raspolaže tražbinom za povrat, tako da rok zastare koji se na njega primjenjuje ne može početi teći prije izražavanja takve volje.

71 Drugo, zbog istog razloga valja isključiti da se datum upisa odredaba koje odgovaraju onima sadržanima u ugovoru sklopljenom između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača u upisnik nedopuštenih odredaba može uzeti kao početak tijeka roka zastare tražbine prodavatelja robe ili pružatelja usluga radi povrata. Naime, takvim se upisom ne ostvaruje utvrđenje nevaljanosti ugovora, s obzirom na to da proglašenje ništetnosti tog ugovora mora donijeti nacionalni sud koji mora uzeti u obzir volju potrošača u tom pogledu.

72 Treće i nasuprot navedenom, ostvarivanje prava prodavatelja robe ili pružatelja usluga da zahtijeva povrat pozajmljene glavnice uvećano po potrebi za zatezne kamate, u smislu sudske prakse navedene u točkama 61. do 64. ove presude, nije nemoguće u praksi ili pretjerano otežano ako rok zastare koji se na njega primjenjuje počinje teći od datuma na koji je potrošač navedenom prodavatelju robe ili pružatelju usluga prvi put osporavao obvezujuću prirodu ugovora koji su sklopile te stranke.

73 Osim toga, takvim se rješenjem uklanja opasnost, na koju se poziva sud koji je uputio zahtjev upućivanjem na presudu od 14. prosinca 2023., Getin Noble Bank (Rok zastare tužbi za povrat) (C-28/22, EU:C:2023:992, t. 70. i 72.), da prodavatelj robe ili pružatelj usluga može ostati neaktivan čekajući protek roka zastare potrošačeve tražbine, a da pritom ne riskira zastaru vlastite tražbine.

74 Usto, valja napomenuti da je tumačenje nacionalnog prava koje zagovara sud koji je uputio zahtjev potkrijepljeno načelom pravne sigurnosti, na koje upućuje i taj sud, kojim se, prema ustaljenoj sudskoj praksi, nastoji zajamčiti predvidljivost pravnih situacija i odnosa (presuda od 16. listopada 2019., Agrárminiszter, C-490/18, EU:C:2019:863, t. 35. i navedena sudska praksa).

75 U tom pogledu valja istaknuti da činjenica da se kao početak tijeka roka zastare tražbine prodavatelja robe ili pružatelja usluga smatra datum na koji je potrošač prvi put osporavao obvezujuću prirodu ugovora koji su sklopile te stranke osigurava predvidljivost koja se zahtijeva tim načelom, s obzirom na to da je od tog datuma prodavatelj robe ili pružatelj usluga obaviješten o volji potrošača da se pozove na navodnu nevaljanost ugovora i stoga može razumno predvidjeti posljedice koje iz toga mogu proizaći.

76 Osim toga, valja istaknuti da u slučaju na koji se poziva društvo Raiffeisen Bank – u kojem bi, unatoč osporavanju upućenom prodavatelju robe ili pružatelju usluga, potrošač nakon toga odlučio pristati na nepoštene odredbe sadržane u ugovoru o kojem je riječ, izbjegavajući tako njegovu nevaljanost – nijedna od ugovornih strana ne bi imala tražbinu za povrat te bi prodavatelj robe ili pružatelj usluga zadržao koristi koje ostvaruje od postojanja nepoštenih odredaba u tom ugovoru. Stoga se ne postavlja pitanje moguće zastare tražbine tog prodavatelja robe ili pružatelja usluga, tako da se načelu pravne sigurnosti ne protivi to da rok zastare tražbine prodavatelja robe ili pružatelja usluga počinje teći od datuma tog osporavanja.

77 Uzimajući u obzir prethodna razmatranja, na postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13, u vezi s pravom na djelotvornu sudsku zaštitu, zajamčenim člankom 47. Povelje, kao i načelima djelotvornosti, ekvivalentnosti, proporcionalnosti i pravne sigurnosti, treba tumačiti na način da im se ne protivi to da se u sudskoj praksi nacionalno zakonodavstvo tumači na način da rok za zastaru tražbine prodavatelja robe ili pružatelja usluga protiv potrošača za povrat činidbi koje su neosnovano izvršene radi ispunjenja ugovora koji je proglašen nevaljanim zbog nepoštenih odredaba koje sadržava, počinje teći od datuma na koji je potrošač prvi put prodavatelju robe ili pružatelju usluga osporavao obvezujuću prirodu tih odredaba i ugovora koji ih sadržava.

Troškovi

78 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (deveto vijeće) odlučuje:

Članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima, u vezi s pravom na djelotvornu sudsku zaštitu, zajamčenim člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, kao i načelima djelotvornosti, ekvivalentnosti, proporcionalnosti i pravne sigurnosti,

treba tumačiti na način da im se:

ne protivi to da se u sudskoj praksi nacionalno zakonodavstvo tumači na način da rok za zastaru tražbine prodavatelja robe ili pružatelja usluga protiv potrošača za povrat činidbi koje su neosnovano izvršene radi ispunjenja ugovora koji je proglašen nevaljanim zbog nepoštenih odredaba koje sadržava, počinje teći od datuma na koji je potrošač prvi put prodavatelju robe ili pružatelju usluga osporavao obvezujuću prirodu tih odredaba i ugovora koji ih sadržava.

Potpisi